

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 5 ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู”

ศูนย์คุณธรรมดำเนินการพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรมให้เป็น “เครื่องมือในการส่งเสริมและขับเคลื่อนคุณธรรมสำหรับองค์กร” โดยมาตรฐานด้านคุณธรรม ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการวัดหรือการประเมินองค์กรเพื่อให้คุณหรือให้โทษ แต่เป็นแนวทางเพื่อให้องค์กรได้ประเมินตนเอง เพื่อให้รู้ศักยภาพ สถานการณ์ขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่มีการดำเนินงานอย่างมีคุณธรรมได้อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานด้านคุณธรรม ประกอบด้วย คุณธรรม 5 ด้าน ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู โดยคุณธรรมในแต่ละด้านมีการนิยามเบื้องต้นเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับองค์กรได้นำไปปรับให้เหมาะสมกับเป้าหมายและบริบทขององค์กร และมี องค์ประกอบ ตามค่านิยม โดยในแต่ละองค์ประกอบจะพิจารณาใน 3 มิติทาง คือ

- ระบบ / ไกกล
- ปฏิบัติการ
- ผลลัพธ์

1. พอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2. วินัย

วินัย หมายถึง การยึดมั่นรับผิดชอบในหน้าที่ ทั้งต่อตนเององค์กร สังคม รวมถึงปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณเคารพกฎหมายการอยู่ในระเบียบ แบบแผน และข้อบังคับของสังคม และประเทศชาติดังนั้นการพัฒนาการส่งเสริมวินัยให้นักเรียนจึงครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับของโรงเรียนและสังคมและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสมที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อความเป็นระเบียบ และความสงบสุขของสังคมและประเทศชาตินั้นๆ

การมีวินัยจะทำให้เราอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข และการมีวินัยนั้นสามารถทำได้ง่ายโดยไม่ต้องให้ใครสั่ง และถ้าเราเป็นคนที่มีวินัยเราก็จะได้รับสิ่งดีๆและอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ ดังนั้นการมีวินัยจะทำให้เราอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข และการมีวินัยนั้นสามารถทำได้ง่ายโดยไม่ต้องให้ใครสั่ง และถ้าเราเป็นคนที่มีวินัยเราก็จะได้รับสิ่งดีๆและอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ ดังนี้

1. ทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. ทำให้สังคมและประเทศชาติสงบสุข ไม่มีปัญหากันระหว่างคนในสังคมและประเทศชาติด้วยกัน
3. ทำให้เรามีอนาคตที่ดีในหน้าที่การงานและเรื่องต่างๆ
4. ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน
5. ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เนื่องจากคนในประเทศชาติเคารพสิทธิและมีความเป็นระเบียบวินัยซึ่งกันและกัน
6. สร้างนิสัยให้เราเป็นคนตรงต่อเวลา และเป็นคนดีมีคุณธรรม

3. สุจริต

สุจริต หมายถึง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความ ถูกต้องความเป็นธรรมทั้งปวง นอกจากตนเองจะเป็นคนซื่อตรงแล้ว ต้องกล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้ส่วนรวมเกิดความเสียหาย

สุจริต ประกอบด้วย

1. การละอายต่อการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การแสดงความรู้สึกไม่สบายใจ รังเกียจ อาย กระดาก ในใจตน ไม่กล้าทำสิ่งที่ผิดกฎระเบียบ ไม่ว่าจะต่อหน้า หรือลับหลังผู้อื่น
2. การไม่เอาเปรียบ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ การกระทำในสิ่งที่ตรงไปตรงมา รักษา ความสัตย์ไม่เอาเปรียบ และไม่ยึดผลประโยชน์อันมิชอบของตนเองและพวกพ้องเพียงฝ่ายเดียว
3. การยืนหยัดในความถูกต้อง การแสดงออกหรือการสนับสนุนความคิด การกระทำที่ ถูกต้องตามกฎหมาย และต่อต้านการทุจริตด้วยความกล้าหาญ แม้ว่าจะมีความยากลำบากหรืออุปสรรคขัดขวาง

4. จิตอาสา

จิตอาสา จิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์โดยเต็มใจ สมัยครใจอิมใจซาบซึ่งใจ ปิติสุข ที่พร้อมจะเสียสละเวลา แรงกาย แรงสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีและเห็นน้ำตาเปลี่ยนแปลงเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย " บุญ " คือความสงบเยือกเย็น และพลังแห่งความดี อีกทั้งยังช่วยลด " อัตตา " หรือความเป็นตัวตนของตนเองลงได้

จิตอาสา ประกอบด้วย

1. จิตอาสา : การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น องค์กรและสังคม ด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. สำนักสาธารณะ : การตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และสาธารณสมบัติ ด้วยการเอาใจใส่ ดูแลรักษาโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
3. การเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น : การอุทิศร่างกาย สติปัญญา ทรัพย์สิน และเวลาเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่นโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน
4. อาสาสมัคร เป็นงานที่เกิดจากผู้ที่มี จิตอาสา ท าเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่เอื้อเพื่อ เสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ แรงปัจจัยเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือ สังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขเพิ่มมากขึ้น

5. กตัญญู

ความกตัญญู หมายถึง คุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่างๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้นต้องพึ่งอาศัยสิ่งเหล่านี้อีก เช่น อาศัยปัจจัย 4 เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจมนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมคุณลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดา เป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญู เป็นการกระทำความดีอย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาของทุกคน ที่มีความกตัญญู ย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วยจากการศึกษาพบว่าพระพุทธศาสนากล่าวยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญู และให้ความสำคัญต่อบุคคลผู้มีความกตัญญูว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์ตรัสว่าบุคคลที่หาได้ยากมี 2 จำพวก ได้แก่

1. บุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน
2. กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วตอบแทน

บุพพการีบุคคล กับ กตัญญูกตเวทีบุคคล คือบุคคลที่มาคู่กันเสมอ เพราะมีผู้ทำอุปการะก่อนจึงมีผู้รู้อุปการะที่ทำแล้วแล้วและตอบแทน และเป็นบุคคลที่หาได้ยาก เพราะว่าหมู่สัตว์ส่วนใหญ่ถูกอวิชชาครอบงำ ยากที่จะมองเห็นคุณค่าของบุคคลอื่นได้

กตัญญูประกอบด้วย

1. การสำนึกในความดี การเห็นคุณค่า รู้สึกขอบคุณ คิดในทางบวกหรือมีทัศนคติที่ดีต่อคุณความดีที่ตนเองหรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม
2. การเคารพความดี การชื่นชม ยกย่อง ให้เกียรติในความดีของตนเอง หรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้องโดยแสดงออกด้วยความสุภาพเหมาะสม
3. การตอบแทนความดี การประพฤติตนในทางที่ดีเมื่อมีโอกาส โดยไม่ละเมิดสิทธิหรือทำให้อื่นเดือดร้อน เพื่อแสดงความขอบคุณความดีที่ตนเองหรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง